

Isfugl, overvågning af ynglefugle	
Teknisk anvisning	TA. nr.: A167
Forfatter: Thomas Eske Holm Aarhus Universitet	Version: 3
	Udgivet: 11-03-2026
	Omfang: 8 s. inkl. bilag

Indhold

1 Indledning	2
1.1 Biologisk baggrund	2
2 Metode	2
2.1 Tid, sted og periode	3
2.2 Særligt feltudstyr	3
2.3 Forberedende arbejde	3
2.4 Stedangivelse	3
2.5 Procedure for feltarbejde	3
2.5.1 Eftersøgningsmetoder	3
2.5.2 Kriterier for sikkert/sandsynligt ynglefund	4
2.5.3 Registrering i Naturdatabasen	4
2.6 Procedurer efter feltarbejde	5
3 Databehandling og kvalitetssikring	5
4 Bilag	6
5 Oversigt over versionsændringer	8

1 Indledning

Formålet med overvågning af isfugl (*Alcedo atthis*) beskrevet i denne tekniske anvisning (TA) er at indsamle viden om aktuel forekomst og tidlig udvikling af bestandsstørrelsen for arten. De indsamlede data skal desuden understøtte planlægning af beskyttelse og naturgenopretning af artens levesteder.

Den tekniske anvisning angiver en kvalitetssikret, standardiseret og reproducerbar metode til at gennemføre overvågningen af ynglende isfugl i forbindelse med overvågningsprogrammet, NOVANA (Det Nationale Overvågningsprogram for Vandmiljø og Natur).

Isfugl er omfattet af fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1.

Overvågningen skal tilvejebringe datagrundlag for afrapportering i henhold til fuglebeskyttelsesdirektivets artikel 12 og den nationale NOVANA-afrapportering.

Opgaven omfatter periodevis, gentagende totaltælling af antal ynglepar af isfugl inden for fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

1.1 Biologisk baggrund

Isfugl yngler i huller, som udgraves i skrænter eller mellem rødderne på væltede træer, nær skov og krat op til et par hundrede meter fra vandløb og søer med et tilfredsstillende udbud af føde i form af småfisk.

De danske isfugle er nærmest stand- og strejffugle, idet 71 % af genfund af ringmærkede danske isfugle blev gjort mindre end 10 km fra ringmærkningsstedet.

Fra sidst i marts ses isfuglens parringsspil, hvor hannen jager hunnen og hvor såvel isfuglens skrig og den mere sjældne sang kan høres. Fuglene kan ses udgrave redehuller i begyndelsen af april. I ungefodringsperioden kan man jævnligt høre den karakteristisk snurrende lyd fra reden.

Fra omkring 1. juni ses udfløjne unger fra årets første kuld. Isfuglen får ofte, men ikke altid, to eller flere kuld, og skifter gerne redeplacering imellem.

Kønnene af isfugl kan skelnes fra hinanden på næbbet. Hunnen har rød næbbbasis, mens hannens næb er helt sort.

2 Metode

Ynglende isfugl eftersøges på alle kendte og potentielle ynglelokaliteter i fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget. Overvågningen kategoriseres som "intensiv 1". Intensiv 1-overvågning omfatter opsøgende overvågning af artens bestandsstørrelse i de fuglebeskyttelsesområder, hvor de indgår på udpegningsgrundlaget.

Overvågningen foregår ved en gennemgang af vandløb og søer, hvor aktive redehuller eller yngleadfærd hos isfugl registreres.

2.1 Tid, sted og periode

Isfugl eftersøges på kendte og potentielle ynglelokaliteter inden for fuglebeskyttelsesområder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget.

Overvågningen gennemføres i perioden 25. marts til 31. juli.

Dage med vedvarende regn, tåge og/eller stærk blæst er uegnede til disse observationer og skal undgås.

Ynglepar, der observeres i forbindelse med overvågning af andre arter – uden for det fastsatte overvågningsvindue (25. marts til 31. juli) – kan medtages såfremt forekomsten kan henføres til sikre eller sandsynlige ynglepar.

2.2 Særligt feltudstyr

Ved overvågning af isfugl anvendes følgende udstyr:

- Håndkikkert
- Teleskop med zoomokular

2.3 Forberedende arbejde

Inden ynglesæsonen udarbejdes en oversigt over relevante ynglelokaliteter i fuglebeskyttelsesområder med arten på udpegningsgrundlaget. Viden hentes fra tidligere overvågning, citizen science-databaser samt kendskab til potentielle ynglelokaliteter og evt. tolkning af luftfotos.

2.4 Stedangivelse

Aktiviteters geometri ("Sted" i Naturdatabasen) navngives med udgangspunkt i eller henvisning til officielt stednavn fra et kort efterfulgt af "(Isfugl)". Fx "Rold Skov (Isfugl)". Efter behov kan der tilføjes et løbenummer, som skrives efter den faste nomenklatur for navngivning.

2.5 Procedure for feltarbejde

2.5.1 Eftersøgningsmetoder

Egnede ynglelokaliteter opsøges langs vandløb og søer, hvor aktive redehuller og yngleadfærd registreres.

Eftersøgning af isfugl kan med fordel påbegyndes i slutningen af marts, hvor fuglene ofte kan observeres i færd med at udgrave redehuller i egnede skrænter. I april og maj vil begge køn typisk være aktive omkring redeområdet, og udflyjende unger kan som regel ses fra omkring 1. juni. Isfuglen eftersøges primært ved søer og vandløb med stejle, blotlagte skrænter, gerne omgivet af krat eller skov, hvor der samtidig findes gode fiskepladser og siddeposter over vandet. Reden placeres for enden af en cirka 60 cm lang tunnel, som udgraves i en skrænt nær fiskepladserne, og mere sjældent mellem rødderne på væltede

træer. Under eftersøgning bør man være opmærksom på gentagne ind- og udflyvninger samme sted samt fødeslæb til reden som tegn på yngleaktivitet.

Eftersom arten yngler meget skjult anses observationer af begge køn i overvågningsperioden på samme lokalitet for et sandsynligt ynglefund.

Observationer af yngleaktivitet jf. nedenstående kriterier registreres.

2.5.2 Kriterier for sikkert/sandsynligt ynglefund

Adfærd eller observationer, der kan indikere sikkert eller sandsynligt ynglefund:

<i>Sikkert ynglefund</i>	<i>Sandsynligt ynglefund</i>
Adulte fugle ses ruge på rede	Territoriehævdende fugle
Rede med æg eller unger fundet	Redebyggende fugle
Adulte fugle, der flyver til og fra redested under omstændigheder, der tyder på, at reden er besat	Parringsadfærd
Ungeførende fugle	
Tydelig afledningsadfærd hos adulte fugle	

2.5.3 Registrering i Naturdatabasen

Bilag 1 viser et feltskema, der indeholder datafelter til alle parametre i overvågningsopgaven. Data registreres som udgangspunkt under feltarbejdet direkte i Naturdatabasens formular, Ynglefugle, samlegruppe (2026-), mens feltskemaet tjener som oversigt og backup i tilfældet af dårligt vejr, systemnedbrud mv.

Der oprettes en aktivitet i Naturdatabasen for hvert lokalitetsbesøg og for hvert evt. ynglefund.

GIS-tilknytning:

- Ynglefund: Der oprettes en punktgeometri. Afhængig af observationstype placeres punktet i redeposition, eller omtrent hvor individer med yngleadfærd observeres.
- Ingen ynglefund: Der oprettes en polygon, som afgrænser den relevante del af den eftersøgte lokalitet.

Data:

- Stamdata:
 - Angiv dato for besøg.
 - Indsamlingsformål = NOVANA (gælder for alle opgaver udført under NOVANA-programmet).
 - Vælg inventørnavn(e) på den/de person(er), der foretager overvågningen.
- Art og antal ynglepar:

- Der vælges isfugl som art. (Formularen i Naturdatabasen anvendes til overvågning af flere arter).
- For isfugl registreres ynglepar under "Antal". Der angives enten 0 eller 1.
- Fundtype: Der vælges enten
 - "Sikkert ynglepar"
 - "Sandsynligt ynglepar"
 - "Eftersøgt, men ikke fundet" (hvis "antal ynglepar" = 0).
- Begrundelse for fundtype: Der vælges en begrundelse svarende til tabel i afsnit 2.5.2 Kriterier for sikkert/sandsynligt ynglefund.
 - Hvis der ikke observeres yngleadfærd vælges "Ikke relevant".

2.6 Procedurer efter feltarbejde

Metoden sigter mod at kunne give en opgørelse af yngleforekomst pr. fuglebeskyttelsesområde. Ved anvendelse af registreringer i Naturdatabasen skal man derfor se samlet på alle registreringer for isfugl for det enkelte overvågningsår i et fuglebeskyttelsesområde.

3 Databehandling og kvalitetssikring

Alle opgavens aktiviteter i Naturdatabasen gennemgås efter generelle og opgavespecifikke procedurer for kvalitetssikring beskrevet i den datatekniske anvisning (dTA DN01 - Naturdatabasen). Den datatekniske anvisning med tilhørende bilag og dokumenter indeholder desuden oplysninger om oprettelse af inventørnavne i Naturdatabasen, roller til systemet og kvalitetsmærkning af data:

<https://sgavmst.dk/media/arknmsxp/dta-dn01-naturdatabasen.pdf>

4 Bilag

Bilag 1: Feltskema

Feltskema til overvågning af isfugl til udprint.

TA A167 Bilag 1	Isfugl, overvågning af ynglefugle Vers. 3, gyldig fra 11-03-2026		
Stamdata			
Sted			
Dato		Indsamlingsformål	
Inventør			
Observationer			
Isfugl, antal par [0/1]			
Sikkert ynglepar [X]		Begrundelse:	
Sandsynligt ynglepar [X]		Begrundelse:	
Eftersøgt, men ikke fundet [X]			
Bemærkninger			
Begrundelser: 1. Sikkert: Rugende fugle 2. Sikkert: Rede med æg el. unger 3. Sikkert: Til og fraflyvning fra rede 4. Sikkert: Ungeførende fugle 5. Sikkert: Afledningsadfærd 6. Sandsynligt: Territoriehævdende 7. Sandsynligt: Redebyggende fugle 8. Sandsynligt: Parringsadfærd 9. Ikke relevant			

5 Oversigt over versionsændringer

Vers	Dato	Emne:	Ændring:
1	02-2017	Intensiv 1	Overvågningen er ændret fra Ekstensiv til intensiv 1.
2	03-2022	Mindre justeringer	Der er foretaget mindre justeringer mht. årstal og indsamlingssoftware
3	01-03-2026	Ny TA-skabelon mv.	Omstrukturering. Anvendelse af ArcGIS Collector er fjernet
3	01-03-2026	Geometri	Ynglefund registreres med punktgeometri